D·N
2/10 1955

Säkerhetens problem

Kollektiv säkerhet, varmed menas hållfasta garantier för fredens bevarande, kan uppenbarligen inte vinnas utan en världsorganisation, utrustad med tillräckliga maktmedel för att effektivt inskrida mot varje stat eller grupp av stater som hotar eller stör freden. Då Nationernas förbund och Förenta nationerna byggdes upp tänkte man sig att dessa "fredsförbund" skulle bli utgångspunkten för en dylik organisation, Misslyckandet är i båda fallen påtalat: de två sammanslutningarna blev inte universella, de ägde inte överstatliga maktmedel att använda för ett ingripande, deras stadgar gör det inte ens möjligt för de högsta organen att komma fram till beslut om vissa mäktiga stater motsätter sig majoritetens uppfattning.

Efter det andra världskriget har i stället för kollektiv säkerhet trätt en maktbalans som i viss utsträckning kunnat anses tjäna samma syfte. En stor del av världen har uppdelats i maktgrupper av någorlunda likvärdig omfattning och styrka; därmed har de anslutna staterna fått relativ stor trygghet såtillvida som ett angrepp mot varje enskild stat utlöser maktgruppens samlade aktion. Den första maktgruppen bildades med Rysland som centrum; dess aggressiva avsikter blev tydliga både genom att kommunismens seger över hela världen förkunnades och genom att en rad stater genom krig eller från Rysslands sida och understödda inre omvälvningar upplurades och inlemmades i blocket. Svaret blev den kedja av allianser, med Atlantpakten i spetsen, som gav det stora flertalet demokratiska stater relativ säkerhet genom löften att de skulle hjälpa varandra; kärnan i detta defensiva allianssystem är USA, den enda av Västerns stater som kunde bjuda östblocket verkansmt motstånd.

Att denna återhållandets eller styrkans politik gentemot det aggressiva blocket i stort sett varit lyckosam står nu klart. Angreppen har upphört eller begränsats eller mötts med vapen. Den kryska repliken — sannolikt också betingad av inre ekonomiska svårigheter — blev den avspänningsoffensiv vi för närvarande bevittnar.

De frågor, de förslag som Ryssland (omgivet av satelliterna) i detta läge ställer till Västern kan formuleras så: Vi vill ju alla fred, vi vill alla ha säkerhet mot krig, varför kan vi inte då slå oss ihop i en fredsorganisation? Först framfördes tanken av Molotov på konferensen i Berlin våren 1954: alla europeiska stater skulle bilda en säkerhetspakt. Sedan har liknande förslag i serie producerats av den ryska statsledningen; man har tänkt sig att även USA skulle få vara med, man har i praktiken utgått från att Ryssland och dess satelliter skulle ingå i Atlantpakten.

Allt detta låter bra, och många lättrogna och optimistiska har jublat inför det nya perspektivet. Men vad blir innebörden i de ryska projekten? Någon kollektiv säkerhet i den nyss angivna betydelsen är det inte frågan om: ingen världsorganisation. Inte ens något för de anslutna staterna fungerande system, som gör det möjligt för ett gemensamt organ att med gemensamma maktmedel ingripa då freden hotas eller brytes. Blott ömsesidiga försäkringar om att man inte skall angripa och att man skall hjälpa varandra mot en eventuell angripare skulle ges. Den "gamla" Atlantpakten skulle naturligtvis slopas och därmed alla de försvarsåtgärder, arméer, flottor, flyg, baser, som byggts upp i dennas regi. Intet försvagande av det kommunistiska blocket, vars stater fingeras vara självständiga och av fri vilja knutna till "moderstaten". Kort sagt, de ryska förslagen innebär att man kommer tillbaka till situationen före de defensiva demokratiska allianserna bildande; den låt vara begränsade säkerhet som dessa allianser medförde skall slopas i utbytte mot ryska löften — och dessa löften känner man.

Självfallet kan västmakterna inte godta detta; vad som för det ryska blocket skulle medföra ökad säkerhet är för dem ökad osäkerhet, ty det är det ryska hotet allianserna vill trygga mot. Men den allmänna avspänningsoffensiven har lett till att ett rent negativt avår på de ryska inviterna har åtminstone blivit, främst med tanke på att det med hänsyn till opinionen anses värdefullt att göra även sådana vänskapsgester som för de mera insiktsfulla och reflekterade ter sig som spel och skam. Därför arbetar de ledande västmakternas utrikesministrar nu på ett motförslag. Det är överflödigt att gå in på de detaljer som härvid diskuterats och på de mindre motsättningar som yppats. Det väsentliga är att man tänker sig en ny säkerhetspakt, låt oss säga en säkerhetspakt efter ryskt mönster, under bevarande av de existerande demokratiska säkerhetspakterna och allt vad därtill hör. Därmed skulle den ryska propagandan överflygias utan att Västerns säkerhet äventyras, positionerna skulle reellt och väsentligt förbli orubbade. Faran är självfallet att det nya säkerhetssystemet skulle i någon mån inkräkta på styrkan och hållfastheten i det reella säkerhetssystemet, Atlantpaktens säkerhetssystem, och att alltså den ryska aktionen skulle i viss utsträckning ha framgång.

För båda huvudparterna i dessa förhandlingar, som till så stor del är en form av propaganda, gäller det att vinna terräng i en konflikt på vars bilägganade ingen av dem för närvarande räknar. Västerns främsta krav, Tysklands återförening, skulle medföra ett utomordentligt försvagande av östblocket; Österns främsta krav, ett "säkerhetssystem" vars realitet är Atlantpaktens avveckling, skulle helt enkelt medföra att västblocket skulle upplösas och Västerns säkerhet kraftigt förminskas. Naturligt är därför att man i Västern säger: Först återförening, sedan ett avtal om säkerhet (eluru ett annat avtal än det ryssarna begär), medan man i Öster kräver först ny säkerhetspakt av rysk typ och förklarar sig villig att därefter ta upp frågan om återföreing. Det enda sätta är att inom den period som en utrikespolitik bedömare möjligen kan överskåda varken återföreningen eller "säkerheten" kan realiseras.

Pension åt alla

För nästan jämnt fem år sedan framlade pensionsutredningen under generaldirektör Åkessons ledning ett förslag till allmän pensionsförsäkring. Detta väckte stor uppmärksamhet genom sin konstruktion, vilken på ett elegant och relativt enkelt sätt medgav en anpassning av pensionerna inte bara efter den genomsnittliga inkomsten under pensionärens aktiva tid, utan även till inkonstutvecklingen hos den aktiva befolkningen under den tid pensionen utgår. När förslaget närmare synades i sömmarna påvisades emellertid sådana svagheter att en omarbetning blev nödvändig. Denna har tagit sin dryga tid. Arbetarpensioneringen har ju dessutomkrets rätt livligt under senare år — intresset har varit påfallande inom LO-leden — och den Åkessonska omarbetningen har avvaktats med otålighet.

Under lördagen överlämnades det nya pensionsförslaget till handelsministern. Tyvärr är trycket ännu inte tillgängligt, utan det enda underlaget för en bedömning är en summarisk sammanfattning av huvudpunkterna. Att döma av denna har det tekniska systemet bibehållits i sina huvuddrag. Förmånerna har dock något reducerats. Nu avser ålderspensionen att ge 40 procent av den faktiska inkomsten under den aktiva tiden — siffran är inte riktigt jämförbar med de 50 procent som det gamla förslaget upptog, eftersom 2.000 kr. av inkomsten enligt detta inte var pensionsgrundande. Vidare har kvinnornas pensionsålder höjts med fyra år. Premierna kan därför bli lägre. Mot de 14 procent av den pensionsgivande inkomsten som enligt det gamla förslaget arbetsgivare och löntagare skulle betala var sin hälft av vid ett fullt utbyggt system står nu 8. Till att börja med blir årspremierna låga — endast 2,5 procent av inkomsten. De stiger sedan med en kvarts procent årligen, vilket motsvarar en tolftedel av det årliga utrymme för inkomstökning som man brukar kalkylera med. En fördel i det nya förslaget är att en rörlig pensionsålder skapats.

En sak som mycket kritiserades i det ursprungliga förslaget var att en del av de avgifter som de stora företagen betalade inte kom de anställda till goda, utan användes som bidrag till småföretagarnas pensionering. Den metoden har nu övergivits, och småföretagarna finansierar själva sin försäkring — förslaget skiljer mellan lönepremier och egenpremier; de senare utgår på inkomst av annat slag än lön. I det nya förslaget har övergångsbestämmelserna gjorts något fördelaktigare än i det tidigare — den som har minst 16 år kvar till pensionsåldern får sålunda full pension, trots att han betalar premier endast under en tredjedel av den tid som systemet normalt bygger på.

Lika litet som i det förra förslaget går hr Åkesson in på frågan hur de grupper skall ankrytas till systemet som redan nu har en bättre pensionering än vad detta ger. Han förutsätter att anslutningen blir obligatorisk för alla. Vi får alltså samma problem som i fråga om sjukförsäkringen, där parterna genom förhandlingar fick knäcka anknytningsfrågan i efterhand. Den här gången torde uppgiften bli bra mycket mera invecklad.

Varken på stattigt håll eller inom organisationerna har man bundit sig i själva principfrågan. Skall den allmänna pensioneringen genomföras avtalsvägen i likhet med vad som skett på tjänstemannasidan, eller skall den förverkligas genom lagstiftning? I dag kan diskussionen föras från konkreta utgångspunkter, då två genomarbetade förslag ligger på bordet. För drygt ett år sedan presenterade Arbetsgivareföreningen sin plan för allmän pensionering av de anställda på basis av fria överenskommelser. Det skall inte bestridas att det är Åkessonska förslaget har flera fördelar som väger tungt. Framför allt den automatiska anknytningen av pensionerna till den allmänna inkomstutvecklingen i samhället. Övergångsbestämmelserna måste också te sig lockande. Det system som Arbetsgivareföreningen konstruerat möjliggör en anknytning även från icke-löntagare, men i det fallet kan det inte mäta sig med den obligatoriska försäkringen.

Det kan tänkas att åtminstone en del av de fackliga organisationerna föredrar fria överenskommelser med de variationsmöjligheter dessa bjuder framför en generell lagstiftning med likformiga förmåner. En sak som kan tala för Arbetsgivarföreningens förslag är att premiemedlen i stor utsträckning stannar inom företagen, där de sannolikt förräntas bättre än i den jättefond på 17 miljarder som bildas genom överskottsmedel under de första årtiondena enligt det Åkessonska systemet. Det finns all anledning att noggrant pröva de båda systemen inte bara från socials, utan också från samhällsekonomiska utgångspunkter.

Hur denna prövning än kommer att utfalla, står det dock klart att tiden är mogen för ett nytt stort steg på den sociala tryggheten vag. Folkpensionen, som även kommer att utgå i framtiden, ger de gamla möjlighet att klara de elementära behoven, men det räcker inte med detta — människorna vill också på ålderdomen någorlunda kunna upprätthålla den standard som de vant sig vid under sin aktiva tid. Stora grupper i samhället har redan garantier för detta — det är på tiden att alla får det.

PRESSGRANNAR

Frihet och ansvar är temat i pressens kommentarer till Brattaystenets slopande. För de stora mängden av samhällsmedborgare kommer den nya ordningen säkerligen inte att medföra någon större förändring, men på många håll uttrycker oro för de redan alkoholiserade och den oerfarna ungdomen. Det slutligaste problemet vid omläggningen är ungdomsfrågan, skriver Upsala Nya Tidning (fp). Man får räkna med ett extra tillskott till det valpiga supandet, det hemlösa dragandet på gatorna, sammanbrotten bland de skrytigt oerfarna:

Det stora flertalet ungdomar har förvisso hållning nog för att klara spritproblemet, men de som inte har det märks på att motbjudandet satt. Att resonera med dem om moral hjälper inte stort, de är så lättinteresserade av vad moraliska krav innebära, utan vad som kan spela roll är förediget från egna leder och från de vuxna.

Kravet på föredömlighet i uppträdandet, att man i varje fall inte sumpar med sig kommer hos många att förenas med en reaktion mot folk som finner den nya ordningen så rolig att de dricker sig lediga. Spritfrihetens är inte så märkvärdig att hyggligt folk deltar i ett otillbörligt förande. Tvärtom får man hoppas att flertalet skall välkomna tillfället att pröva lättare stimulantia, intressera sig en smula för småkreverna också. I första hand blir det väl avsevärd stigning på starkölet, lät vara att detta inte är så fantastiskt svårt vanliga pilsner. Starkölet har en kombination av alkoholhalt och mustighet som många föredrar; det avbjöd vid förhandlingarna inför kommissionen. Lösenkonferensen kan därför icke uppdatta Saco :s tillmötesgående annat än såsom en utmaning mot kommunerna och mot Stadsförbundet i dess egenskap av kommunernas intresseorganisation.

Konferensen förutsätter att lönekoch förhandlingsinstitutionen vidtar de åtgärder, vartill Saco :s fortsatta handlande kan ge anledning.

Saco förklaring

Utmanandet från Stadsförbundets lönekonferens på lördagen har föranlett Saco att avge följande förklaring i sedan förlikningskommissionen i konflikten Saco—Stadsförbundet förklarat förhandlingarna strandade, har Saco ingen förhandlingskontakt med Stadsförbundet. Secocrganisationerna kommer givetvis att reagera fackligt mot kommunernas vägran att utbetala årets åttaprocentiga tillläggen till Saco medlemmar. Dessa stridsåtgärder måste riktas sig mot de enskilda kommunerna. För att undvika onödiga strider har Saco i detta läge valat lämna de enskilda kommunerna samma erbjudande om total fredsplikt som Stadsförbundet tidigare förkastat. Erbjudandet till kommunerna — som lämnats i ärbetsfredens intresse — strider inte mot den kommunala förhandlingsordning som gäller mellan Saco och Stadsförbundet.

Det blir naturligtvis en del gnissel i början, men först på längre sikt framträder verkningarna av den nya ordningen.

Så längt som till akademiska examina orkar de studiebegävade från socialgrupp till förstfarande ganska sällan, skriver Arbetet (s):

Man drar sig för en skuldsättning, som nu verkligen börjar anta kusliga proportioner, inte bara ur individens utan också ur samhällets synpunkt. Eller också börjar man akademiska studier, men avbryter utan att ta examen när skuldbördan börjar bli alltför oroande. Det senare har blivit allt vanligare, och det är givetvis djupt bekymmersamt, förfarande ur både individens och samhällets synpunkt.

Studielinjen tar sig i den situationen som den enda principiellt tillfredsställande lösningen. Och principen blir man också utan vidare kunna vara ense, även om den praktiska genomförandet skulle erbjuda en del ganska besvärliga problem, som studentförbundet inte kunnat gå in på i sin skrivelse. Vad som emellertid bör kunna uträttas i linje med studielönstanken är en utförligare information rörande dierna och en förvandling av naturastipendierna till kontanstudiendier.

Vill man en demokratisering av utbildningen, är det nog väl a viktigt att utöka stipendierna på gymnasiestadiet — det är ofta vid övergången till gymnasiet som talangen det faller om fortsatt utbildning. Vid detta tillfälle har också förälderarnas ställningstagande större betydelse än efter studentexamen, då den ambitiöse genom att utnyttja de statsgaranterade lånen har möjlighet att ta sitt öde i egna händer. Dessa lån borde för övrigt göras räntefria under studietiden.

"Sacos trevare en utmaning"

Representanter för de till Stadsförbundet anslutna kommunerna diskuterade vid lönekonferens på lördagen förhandlingsinstitutionen beträffande Saco. I ett uttalande erinras om att kommunernas representanter vid en lönekonferens den 11 juni med anledning av de vid denna tidpunkt strandade löneförhandlingarna med Saco bl. a. uttalat att utformningen av Saco:s fackliga handlingssätt allvarligt rubbade förhållandena på den kommunala delen av arbetsmarknaden.

Förhandlingsdelegationen anses ha handlat i full överensstämmelse med kommunernas den 11 juni uttalade intentioner.

Saco :s erbjudande till de enskilda kommunerna om två månaders total fredsplikt är detsamma som kommunernas företrädare redan avböjt vid förhandlingarna inför kommissionen. Lönekonferensen kan därför icke uppfatta Saco :s tillmötesgånde annat än såsom en utmaning mot kommunerna och mot Stadsförbundet i dess egenskap av kommunernas intresseorganisation.

Konferensen förutsätter att lönekoch förhandlingsinstitutionen vidtar de åtgärder, vartill Saco :s fortsatta handlande kan ge anledning.

Flykting från Sovjet får asyl i Sverige

SALZBURG, lördag.

UP. En lycklig flykting lämnade Salzburg på Lehagen för att med scooter ta sig till Sverige, där han i likhet med andra flyktingar fått tillstånd att slå sig ned.

Flyktingen, 50-årige Alexej Jumajev från Voronej i Sovjet, har hela sitt bagage med sig på scootern.

Jumasjev, som sändes till Österrike av tyskarna år 1942, har legat sjuk i tuberkulos i flera år, men är nu snabbt på bättringsvägen. Han blev därför mycket lycklig när han fick visum till Sverige och en möjlighet att skapa ett nytt hem.

ALLA VARNPLIKTIGA i den tjeckoslovakiska armén som är födda före 1936 skall hemförlovas enligt en dagorder som har utfärdats av försvarsminister Cepicka. De stamanställda berörs inte. Det förmodas att åtgärden hänger samman med beslutet nyligen att minska krigsmakten med 34.000 man.

DAGENS NYHETER

TIDNINGSBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för riksanslut: 22 40 20
Telegramadress: Dagnyheter
Postgiro- 41618 (för annonser)
nummer 41617 (för prenumeration)

Chefredaktör: Herbert Tingsten
(Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör:
Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman

Dagens Nyheters Aktiebolag:
Verkst. direktör: Helge Hedberg

PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsupplagan

	Stor-Stbms tidningsområde	Övriga landsortsområde
Månad ..... kr.	6:75	6:25
Kvartal ..... kr.	19:75	18:25
Halvår ..... kr.	39:—	36:—

ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1955 tillhandahålles på begäran.

Från starten nr 20578

Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1955

Stockholmslandstinget får bostadsstiftelse

Landstinget i Stockholms län har bildat en bostadsstiftelse som i första hand skall bygga bostäder åt personalen vid landstingets sjukhus och vårdhem. Meningen är att fastigheterna skall uppföras utanför sjukhusområdena och småla in i den allmänna hyresbebyggelsen. De lägenheter som blir över sedan landstingets befattningshavare placerats skall erbjudas respektive kommunala bostadsförmedlingar. Det skall inte bli någon avflyttningsklausul i kontrakten för de landstingsanställda.

För närvarande bygger stiftelsen för 4 milj. kr., och den har räknat med att tills vidare bygga cirka 1.500 bostäder. Meningen är att landstinget skall subventionera hyrorna för sina anställda med 3 kr. per kvm.

COSMOGRAD
— Sovjets HEMLIGA stad o. vapenarsenal
AVSLÖJAD

I en av de vildaste och mest otillgängliga delarna av Uralbergen ligger Cosmograd, Sovjets hemliga stad. Ursprungligen avsedd endast för 50.000 slavarbetare, som skulle bearbeta de värdefulla, brinligigande malmfyndigheterna, utbyggdes denna underjordiska stad av Beria och hans män till Sovjets viktigaste vapenarsenal.

Läs i VÄRLDSNYTTS oktobernummer, om detta världshistoriskt största underjordiska samhälle. Tidskriften har nämligen lyckats förvärva förhandsrätten till att i Sverige få publicera dessa fantastiska avslöjanden, som hämtats ur en kommande bok KATAKLYSMEN av den internationelle författaren Fred Falkenberg.

Gå inte miste om denna sensationella skildring och det även för övrigt intressanta och stimulerande innehållet i denna populära svenska tidskrift. Över 100 textsidor. Pris endast 75 öre — ett fantastiskt lågt pris för en så gediget underhållning. Prova själv och döm!

Hatten för välklädda herrar i höst

Lees HATS

En gång Lees — alltid Lees

Riktpris 35:—

Agent: AB CARLÉNS, ULRICEHAMN

Vid vävstolar av samma primitiva typ som sedan flera sekler sitter i dag spanska kvinnor och knyter mattor för hand. Det tar lång tid att göra en matta men så är också varje liten knut gjord med omsorg — och mattan håller sin form och färg decennier efter decennier.

Prisexempel:
140×200 cm 560:-
170×240 „ 815:-
200×300 „ 1.200:-

Bosättningskredit kan ordnas

Moriska mattor i modern miljö

Handknytning av mattor är ett konsthantverk som i Spanien utvecklats mer än i något annat land. Där knyts än i dag mattorna för hand av finaste ull och de genomarbetas så väl att deras utseende kan jämföras med de orientaliska.

★

Ringström & Khan har lyckats göra ett förmånligt inköp, och kan nu erbjuda Er verkligt högklassiga slitstarka mattor i moriska mönster till ett fördelaktigt pris. De passar väl in i modern miljö och de finns i underbara pastellfärger, men också med kraftigare färgsättning. De förekommer även enfärgade i mörkbrunt, grönt, beige etc. med reliefmönster.

★

Kom in och välj ut en matta som Ni tycker om och låna hem den till påseende. Ni får en originell matta till ett verkligt förmånligt pris.

Sveriges största specialaffär i mattor

RINGSTRÖM & KHAN

Sveavägen 32 — Stockholm C — Tel. 23 11 55

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.